

Прикази

КОМУНАЛНО УРЕЂЕЊЕ КОТОРА — ОД ДРУГЕ ПОЛОВИНЕ XII ДО ПОЧЕТКА XV СТОЉЕЂА

Д-р Илија Синдик — Комунално уређење Котора

Српска академија наука у Београду — Историски институт, издала је као прву књигу својих „Посебних издања“ ову врло интересантну и добро документовану студију др. И. Синдика. Без сумње, тежак је био задатак писца, када знамо, да се врло мало код нас, а и на страни, писало о овом предмету. Он је међу првим нашим историчарима пришао проучавању Которског статута. Поред разних издања Которског статута, које је писац проучио, а која су прилично у опреци, он је марљиво проучио и литературу о њима. Пред нама је издање Которског статута издатог у Венецији почетком XVII вијека, 1616 год., па можемо слободно рећи, да је рад др. Синдика умногоме допунио ову ријетку нашу средњевјековну заоставштину. Када се проуче све нотарске књиге (које су сада у раду), Которски статут ће, без сумње, бити један наш средњевјековни законик од прворазредне важности. Которски судије су се умногоме придржавали Статута, али има у томе погледу и отстапања. Изгледа, да је Вијеће града Котора у том погледу могло дати судијама овлашћења да раде и мимо Статута (види I књигу Кот. арх. год. 1332, стр. 269).

О аутономији Котора, а то значи већег дијела Боке, (Котору је у овом добу припадао териториј Которске општине, Грбаљска Жупа, Тиват, Ластва, Лепетане, Кртоле, Луштица, Бијела, Крушевице, Леденице, Ђурићи, Костањица, Морињ и Лишци), у српској средњовјековној држави, као и под млетачком управом, тешко је писати, јер је још неиспитана грађа која говори о том предмету.

Др. Синдику је за овај рад послужило Которски статут, као и маса других извора и студија о Боки и приморским градовима, као и многи досада проучени подаци из Државног и Бискупског архива у Котору.

Аутор најприје приказује географски положај Котора и которске околине. Задржава се на свим карактеристичним локалитетима и врло успјело тумачи њихов постанак. Интересантно је изнио: кад је које мјесто, заселак или село, добило своје име и

кад је дошло у састав которског територија. Аутор даје један лемитичан преглед историје Боке Которске, те у том дијелу свога рада сажето нам износи много нових података. Мишљења смо, да је требало у овом дијелу изнијети мало више података, бар о добу када је Котор припадао средњевјековној Србији. Писати о которској самосталности и његовом потпадању под млетачку власт, као и о свим условима и погодбама које су тада постављане, био би заиста захвалан посао. Истина, то није предмет ове студије, али она нам у том погледу јасно указује пут.

У етничком саставу становништва, аутор нам приказује, на врло лијеп и научан начин, прилив славенског становништва у наше градове, као и о попуњавању градског становништва нашим елементом. И заиста, которски документи прве половине XIV вијека у већини случајева спомињу славенска имена (Рада, Радоња, Брата, Братислав, Радогост, Милоња, Грубоња, Ратислав, Милослава, Сестромица, Ратко — Држ. архив књига I). Многе племићке старосједилачке породице су се сродиле са досељеним славенским породицама и тако се славенизирале, а њихови потомци се не разликоваху од досељених и одомаћених Словена (Бућа, Враћа, Мекса). Класна подјела становништва, у овом дијелу, детаљно је изведена, те нам у томе погледу дава доста података. Однос властеле и пучана добро је приказан. Права пучана нијесу била толико скучена као у другим приморским градовима. Разни занатлије били су слободни у своје дјеловању и уживали су лијеп углед, а у материјалном погледу превазилазили су више пута властелу. Све то видимо из многобројних женидбених уговора склопљених између појединих мајстора о удаји њихових сестара или кћери.

О меропсима или посадницима којих је било по которској територији, као и о њиховом односу према својим господарима, а нарочито онима у Грбљу, био би захвалан посао позабавити се једном специјалном студијом, поготово када знамо, да су Грбљани били слободни сељаци у немањићкој држави. О привреди се детаљно говори, а нарочито о виноградарству, поморству, занатству, трговини, царинама итд. Мишљења смо, да су занатлије играли много већу улогу у животу града и да је њихово дјеловање, поготову у XIV и XV вијеку било обимно. У которским књигама се често помињу златари, каменоресци и дрводељци. Од пољопривредних грана било је нарочито развијено винарство и трговина вином, а то је и разумљиво када знамо из которских књига, да је читави которски териториј био под виноградима. Бродоградња је такође била у довољној мјери заступљена, јер су се бокелски

бродови израђивали већином у домаћим бродоградилиштима. Котор је играо значајну улогу у немањихкој држави. Многи су Которани обнашали разне службе у средњевјековној Србији, а велики је број трговаца, занатлија и закупаца царина.

Историјска литература о Боки доста је богата. Успјела студија др. Синдика спада у ред најбољих ствари које су до сада написане. Писана строго научно, износећи многа нова открића, она нам показује путеве и методе којима треба ићи у проучавању историје Боке.

Иг. Злоковић